

När krigsskeppen drogs över land

Berättelse

Det var sommaren 1718, mitt under ett krig mellan Sverige och Danmark-Norge. Den svenske kungen Karl XII ville anfälla en stark fästning som hette Fredriksten i Norge. Problemet var att fienden hade båtar i fjorden utanför. De svenska skeppen kunde alltså inte segla fram på vanligt sätt.

Då fick kungen en djärv plan. Skeppen skulle inte åka på vattnet. De skulle dras över land i stället, från staden Strömstad till en annan fjord längre bort. Sträckan var ungefär 25 kilometer.

För att klara det svåra arbetet kallade kungen på två kloka män. Den ene var ingenjören Christopher Polhem. Den andre var hans unge vän och elev Emanuel Swedenborg, som då var omkring 30 år gammal. Swedenborg var ännu inte känd för sina syner och änglar. Han var en ung naturvetenskapsman som var skicklig på matematik och maskiner.

Arbetet började den 26 juni 1718. Omkring 800 soldater hjälpte till. De lade tunga stockar på marken och smörjde dem med fett. Sedan drog de skeppen sakta framåt med hjälp av rep, block och hästar. Skeppen var stora och kunde väga upp till 30 ton styck. Det var ett av tidens mest imponerande ingenjörsarbeten.

Det tog nästan två månader att flytta båtarna över mark, myrar och berg. Men till slut nådde de fram till vattnet på andra sidan. Många år senare, år 2024, hittade forskare spår av den gamla vägen i marken med hjälp av radar.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
en fästning	en stark byggnad som man försvarar i krig
en fjord	en lång, smal havsvik mellan berg
en fiende	ett land eller en person man slåss mot
djärv	modig, vågar mycket
ett skepp	en stor båt
en ingenjör	en person som bygger och planerar svåra saker
en elev	en person som lär sig av en lärare
en stock	en lång, tjock bit av ett träd
ett block	ett hjul som hjälper till att dra tunga saker
ett ton	en vikt på 1 000 kilo
en myr	blöt och mjuk mark

ORD**FÖRKLARING**

ett spår

ett tecken som visar att något har varit där

Läsförståelsefrågor

1. Varför kunde de svenska skeppen inte segla fram på havet?
 1. Det var för lite vatten i fjorden
 2. Fienden hade båtar i fjorden
 3. Skeppen var för gamla
2. Vad var kungens plan?
 1. att dra skeppen över land
 2. att vänta till vintern
 3. att bygga nya skepp
3. Hur gammal var Swedenborg ungefär år 1718?
 1. omkring 16 år
 2. omkring 30 år
 3. omkring 56 år
4. Hur drog soldaterna skeppen framåt?
 1. på stockar med fett, med rep och hästar
 2. i stora lastbilar
 3. på en järnväg
5. Stämmer påståendena? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Cirka 800 soldater hjälpte till med arbetet.
 2. Swedenborg var redan känd för sina syner år 1718.
 3. Kungen Karl XII vann kriget mot Danmark-Norge.
6. Vad gjorde forskare år 2024? (öppen fråga)
7. Varför tror du att detta arbete kallas ett imponerande ingenjörarbete? (inferens)

Facit

1. Fienden hade båtar i fjorden
2. 1. att dra skeppen över land
3. 1. omkring 30 år
4. 1. på stockar med fett, med rep och hästar
5. 1. ja b) nej (texten säger att han ännu inte var känd för sina syner) c) det står inte i texten
6. Exempel på svar: De hittade spår av den gamla vägen i marken med hjälp av radar.
7. Exempel på svar: Skeppen var enormt tunga och måste flyttas långt över svår mark utan moderna maskiner, så det krävdes mycket kunskap och planering.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten visar Swedenborg som ung ingenjör, en sida som kompletterar bilden av honom som mystiker. Skriv i preteritum – öva gärna verben (ville, drog, lade, nådde). Tema: att lösa stora problem. Bra att visa en karta över gränsen mellan Sverige och Norge.

Diskussionsfrågor

- Vad tänker du om att flytta tunga skepp över land för hand?
- Swedenborg var ung men fick ett stort ansvar. När är det bra att lita på unga människor?
- Vilka stora bygg- eller ingenjörsarbeten känner du till från ditt hemland?
- **Skriv (4 meningar):** Skriv om ett stort arbete som många människor gjorde tillsammans.

Källor och faktagranskning

- Wikipedia: Emanuel Swedenborg – https://sv.wikipedia.org/wiki/Emanuel_Swedenborg
- Nationalencyklopedin (NE.se): Emanuel Swedenborg – <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/emanuel-swedenborg>
- Svenskt Biografiskt Lexikon: Emanuel Swedenborg – <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=34840>
- Encyclopaedia Britannica: Emanuel Swedenborg – <https://www.britannica.com/biography/Emanuel-Swedenborg>
- Tekniska museet: Emanuel Swedenborg – <https://www.tekniskamuseet.se/lar-dig-mer/svenska-uppfinnare/emanuel-swedenborg/>

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Emanuel Swedenborg föddes 29 januari 1688 i Stockholm och dog 29 mars 1772 i London. Far var biskopen Jesper Swedberg. Han studerade i Uppsala, arbetade vid Bergskollegium från 1716 och var en framstående naturvetenskapsman, uppfinnare och anatom. Från 1744–1745 genomgick han en religiös kris och ägnade resten av livet åt teologi; mest känd är boken "Himmel och helvete" (1758). Hans efterföljare bildade Nya kyrkan (Swedenborgarna). Hans kvarlevor fördes till Sverige och vilar i Uppsala domkyrka (omgravning 1908). Osäkerheter: somliga uppfinningar (flygmaskin, ubåt) är skisser/idéer, inte byggda föremål – texten formulerar detta som "ritade/skissade". Årtalet för omgravningen anges något olika i olika källor (1908 respektive 1910-talet).

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.